Email:

conference@houghtonstreetreview.com

Website:

www.houghtonstreetreview.com/index.php/conference

© 2026 International Online Conference on Multidisciplinary Academic Research. All Rights Reserved.

Editor-in-Chief:

Dr. Ewelum Johnson Nnadi

Managing Editors:

1.Harold Jan R. Terano

2.Dr. Mandakini Singla

3.Massoud Kaykhaii

UDK: 633.511:575.1

BARBADENSE L GO‘ZA TURIGA MANSUB F_2 O‘SIMLIKLARIDA XOJALIK BELGILARI HAMDA GU‘L SHAKLLARI ORTASIDA KORRELYATSIYA TAHLILI

Asamatdinov Qalila
Qoraqalpog‘iston qishloq xo‘jaligi va agrotexnologiyalar instituti, tadqiqotchi
E-mail: asamatdinovqaliyla@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.22835106

Annotatsiya. Ushbu tadqiqotda g‘ozaning Gossiypium Barbadense L. turiga tegishli bo‘lgan F_2 o‘simlikarida xo‘jalik bahoi belgilari hamda gul turi ortasida korrelyatsion bog‘lanishlar tahlil qilingan. Tajiribalarda F_2 o‘simliklarning asosiy qimmatli xo‘jalik belgilari bo‘lgan bitta ko‘sakdagi tola vazni, tola uzinligi, tola chiqimi, 1000 dona don vazni tola indexi hamda gu‘l turi kabi belgilari ortasida korrelatsion bog‘liklar Pirson korrelyatsiya koeffitsenti (r) asosida aniqlandi. O‘rganilgan belgilarining ayirimlarida ijobiy ayirimlarida esa salbiy korrelyatsion bog‘lanishlar kuzatildi. Olingan natijalar seleksiya jarayonida foydalanish ushun katta ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: Gossiypium Barbadense L, F_2 avlod, korrelyatsiya, gul tipi, xo‘jalik belgilari, seleksiya, tanlash

Аннотация: В данном исследовании анализировались корреляции между хозяйственно ценными признаками и типом цветка у растений хлопчатника вида *Gossypium barbadense* L. поколения F_2. Для определения взаимосвязи между ключевыми агрономическими показателями (такими как масса хлопчатника в коробочке, длина волокна, выход волокна, масса 1000 семян и индекс волокна) и типом цветка использовались коэффициенты корреляции Пирсона (r). Между изученными признаками были выявлены как положительные, так и отрицательные корреляции. Полученные результаты имеют важное значение для селекционного процесса.

Ключевые слова: Gossypium barbadense L, поколение F_2, корреляция, тип цветка, хозяйственно ценные признаки, селекция

Abstract: This study analyzed the correlations between agronomically important traits and flower type in F_2 plants of the *Gossypium barbadense* L. cotton species. Pearson correlation coefficients (r) were used to determine the relationships between key agronomic traits—such as cotton weight per boll, fiber length, fiber turnout, weight of 1000 seeds, and fiber index—and flower type. Both positive and negative correlations were observed among the studied traits. The results obtained are of significant importance for the breeding process.

Key words: Gossypium barbadense L, generation F2, correlation, flower type, economic traits, breeding

Email:

conference@houghtonstreetreview.com

Website:

www.houghtonstreetreview.com/index.php/conference

© 2026 International Online Conference on Multidisciplinary Academic Research. All Rights Reserved.

Editor-in-Chief:

Dr. Ewelum Johnson Nnadi

Managing Editors:

1.Harold Jan R. Terano

2.Dr. Mandakini Singla

3.Massoud Kaykhaii

KIRISH. G‘oza seleksiyasida eng asosiy yonalishlaridan biri navdorlik belgilarini yaqshilash sanaladi. Yuqori hosildor, tola uzinligi va chiqimi yuqori bo‘lgan hamda qisqa 1000 dona don vazni yuqori bo‘lgan navlarni yaratish muhim ahamiyat kasb etadi. Seleksiya tadqiqotlari ushun F_2 o‘simliklarda belgilar o‘rtasidagi o'z-aro bog‘liqliklarni o‘rganish istiqbolli namunalarni aniqlashga zamin yaratadi. Ayniqsa xo‘jalik belgilari bilan gullar tipi o‘rtasidagi bog‘liqlikni o‘rganish seleksiya jarayonini baholashga yordam beradi. Belgilar ortasidagi bog‘liqlikni korrelyatsion tahlil orqali o‘rganish mumkin. Shu sababli F_2 o‘simliklarda qimmatli xo‘jalik belgilari bilan gullar tipi o‘rtasidagi korrelyatsion tahlil o‘tkazish tadqiqotning asosiy maqsadi hisoblanadi.

S.G‘ Boboyev., A Muratov hamda Sh.E Namazov [1; 100-103-b.] tadqiqotlariga ko‘ra, belgilarning bitta o‘simlikda jamlanishida har bir tur o‘tkazadi hamda F_2 o‘simliklarda ajiralish hodisasi yuz beradi. Ta‘jiribalarda bu o‘simliklarning ota-ona namunalaridan farq qiladigan juda ko‘p transgressiv shakllari paydo bo‘lgan. Ajiralish hodisasi ko‘p genomli duragaylarda uzaq vaqt davom etadi. Buni qisqartirish ushun bekross chatishtirish usuli yaxshi natija beradi.

A.I Seytmusaev hamda A.I Tishin malumotlariga qaraganda g‘oza ekinida ertapisharlik belgisining irsiylanish koeffitsenti duragaylarning Yoshi kattalashgani sara kamayadi. Ob-havo hamda tuproq iqlim sharoitiga bog‘liq ravishda unumdorlik hamda tezpisharlik belgisi murakkab genetik xususiyatga ega hisoblanadi. Seleksiya tajiribalarida tanlash jarayonida ertapisharlik unumdorlikka nisbatan ahamiyatliroq hisoblanadi [2; 49-50-b.].

TADQIQOT MATERIALLARI VA USLUBLARI. Tadqiqotlar Qoraqalpog‘iston qishloq xo‘jaligi va agrotexnologiyalar instituti kichik tajiriba maydonida olib borildi. Tadqiqot obyekti sipatida Surxon-101 va Surxon-16 navlari hamda ular bilan chatishtirilgan kleytogam liniyalarning F_2 avlod o‘simliklari olindi. Tadqiqotlarda g‘oza chigitlari 60x15x1 ekish sxemasida 3-4 sm chuqirlikda 3-qaytariqta ekildi. G‘oza navlarida fenologik kuzatuvlar o‘tkazish hamda statistik hisob kitoblar B. A. Dospexovning "Metodika polevogo opita" (1985) uslublari asosida olib borildi. Nav va liniyalardagi qimmatli xo‘jalik belgilari ortasidagi bog‘lanishlar Pierson korrelyatsiya koeffitsenti (r) yordamida aniqlandi.

$$r = \frac{XY - (\quad X \bullet \quad Y)/n}{\sqrt{(\quad X^2 - (\quad X)^2/n) \bullet (\quad Y^2 - (\quad Y)^2/n)}}; \qquad m = \sqrt{\frac{1-r^2}{n-2}};$$

TADQIQOT NATIJALARI VA MUHOKAMA. Tadqiqotlarda 20 dona tog‘ri hamda reciprok chatishtirilgan F_2 o‘simliklar o‘rganilgan. 20 ta kombinatsiya esa 4-ta guruhga ajiratilgan. O‘rganilayotgan F_2 o‘simliklari ortasida kuchli, ortacha hamda kuchsiz bog‘lanishlar bor ekanligi kuzatilgan. Bitta ko‘sakdagi paxta og‘irligi bilan tola chiqimi o‘rtasida deyarli korrelatsion bog‘lanishlar yo‘qligi ()r=-0,06; r=-0,22) malum bo‘ldi. bir ko‘sakdagi paxta og‘riligi hamda tola uzinligi ortasida esa juda past, bitta ko‘sakdagi paxta og‘irligi hamda tola indeksi ortasida esa kuchsiz korrelyatsiya aniqlanib r=0,15 ; r=0,32 ga teng bo‘ldi. Bitta ko‘sakdagi paxta vazni hamda 1000 dona chigit vazni o‘rtasida esa kuchli korelatsion bog‘lanish (r=0,32 ; r=o,38) namoyon bo‘ldi.

Tajiribalarda tola chiqimi hamda uzinligi o‘rtasida esa salbiy korrelatsion bog‘lanishlar bor ekanligi aniqlangan. Tola chiqimi va uznligi o‘rtasida asosan

Email:

conference@houghtonstreetreview.com

Website:

www.houghtonstreetreview.com/index.php/conference

© 2026 International Online Conference on Multidisciplinary Academic Research. All Rights Reserved.

Editor-in-Chief:

Dr. Ewelum Johnson Nnadi

Managing Editors:

1.Harold Jan R. Terano

2.Dr. Mandakini Singla

3.Massoud Kaykhaii

kleystogam liniyalar hamda Surxon-16 navi qatnashgan duragay kombinatsiyalarda ku‘chsiz salbiy bog‘lanishlar borligi aniqlanib (r=-0,15), boshqa duragaylarda esa ortacha salbiy (r=-0,26; r=-0,30), bog‘lanishlar aniqlandi.

1000 dona chigit og‘irligi bilan tola indeksi o‘rtasida odatda kuchli bog‘lanishlar borligi ko‘plab tadqiqotlarda da‘lillangan. Tola chiqimi bilan 1000 dona chigit massasi o‘rtasida salbiy bog‘lanish r=-0,39 hamda r=-0,52 aniqlangan. Tola chiqimi, tola indeksi hamda 1000 dona chigit vazni o‘rtasida korelatsion bog‘lanishlarning yo‘qligi belgilar o‘z-aro erkin irsiylanishini bildiradi.

Tola chiqimi, tola uzinligi, 1000 dona chigit og‘irligi hamda gullar turi ortasida deyarli bog‘lanishlar kuzatilmadi. Ammo tola chiqimi, tola indeksi hamda gu‘llar tu‘ri ortasida esa slabiy bog‘lanish namoyon bo‘lib korelatsiya koeffitsentir=-0,19 dan r=-0,33 gacha namoyon bo‘ldi (1-jadval).

XULOSALAR. Olingan na‘tijalardan shuni xulosa qilish mumkin, duragay kombinatsiyalar o‘rtasida ortacha hamda salbiy bog‘lanishlar borligi aniqlangan. Bitta ko‘sakdagi paxta og‘irligi hamda tola uzinligi, gullar turi bilan bitta ko‘sakdagi paxta vazni, tola uzinligi hamda 1000 dona don vazni o‘rtasida esa salbiy korelatsion bog‘lanishlar bor ekanligi aniqlandi.

1-jadval

G‘ozaning G. Barbadense túriga tegishli F_2 o‘simliklarida xo‘jalıq qimmatli belgilari va gu‘llarining shakli ortasidagi korrelyaciya

Email:

conference@houghtonstreetreview.com

Website:

www.houghtonstreetreview.com/index.php/conference

© 2026 International Online Conference on Multidisciplinary Academic Research. All Rights Reserved.

Editor-in-Chief:

Dr. Ewelum Johnson Nnadi

Managing Editors:

1.Harold Jan R. Terano

2.Dr. Mandakini Singla

3.Massoud Kaykhaii

Belgilar	Kleystogam liniyalar x Surxon-101	Surxan-101 x kleystogam liniyalar	Kleystogam liniyalar x Surxan-16	Surxan-16 x kleystogam liniyalar
	$r \pm S_r$	$r \pm S_r$	$r \pm S_r$	$r \pm S_r$
Bitta ko'sakdagi paxta og'irligi – tola chiqimi	-0,10±0,065	-0,10±0,064	-0,22±0,059	-0,06±0,053
Bitta ko'sakdagi paxta og'irligi – tola uzinligi	-0,15±0,064	0,05±0,064	0,05±0,060	0,04±0,054
Bitta ko'sakdagi paxta og'irligi – 1000 dona chigit og'irligi	0,38±0,061	0,36±0,061	0,38±0,056	0,32±0,051
Bitta ko'sakdagi paxta og'irligi – tola indeksi	0,26±0,063	0,24±0,062	0,15±0,059	0,32±0,051
Tola chiqimi –tola uzinligi	-0,26±0,062	-0,30±0,061	-0,15±0,059	-0,26±0,052
Tola chiqimi –1000 dona chigit	-0,52±0,063	-0,39±0,059	-0,41±0,054	-0,46±0,048

Email:

conference@houghtonstreetreview.com

Website:

www.houghtonstreetreview.com/index.php/conference

© 2026 International Online Conference on Multidisciplinary Academic Research. All Rights Reserved.

Editor-in-Chief:

Dr. Ewelum Johnson Nnadi

Managing Editors:

1.Harold Jan R. Terano

2.Dr. Mandakini Singla

3.Massoud Kaykhaii

og'irligi				
Tola chiqimi –tola indeksi	0,52±0,055	0,51±0,055	0,45±0,053	0,44±0,048
Tola uzınlıgı -1000 dona chigit og'irligi	0,04±0,065	0,22±0,063	0,06±0,060	0,15±0,053
Tola indeksi-1000 dona chigit og'irligi	0,55±0,056	0,58±0,055	0,51±0,052	0,52±0,046
Tola indeksi – Tola uzınlıgı	-0,15±0,064	-0,07±0,064	-0,13±0,059	-0,12±0,054
Bitta ko'sakdagi paxta og'irligi – gúllarning tu'ri	0,10±0,063	0,16±0,063	0,24±0,058	0,04±0,054
Tola chiqimi - gúllarning tu'ri	-0,29±0,062	-0,33±0,06	-0,26±0,058	-0,32±0,051
1000 dona chigit og'irligi - gúllarning tu'ri	0,01±0,064	0,11±0,064	0,09±0,057	0,05±0,054
Tola indeksi - gúllarning tu'ri	-0,24±0,063	-0,19±0,063	-0,21±0,059	-0,25±0,052
Tola uzınlıgı – gúllarning tu'ri	0,12±0,061	0,04±0,064	0,03±0,06	0,11±0,053

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. Бабаев С.Г., Муратов А., Намозов Ш.Э. Изменчивость скороспелости и показателей качества волокна у новых многогеномных гибридов хлопчатника // Материалы научно-практической конференций «Современное состояние селекции и семеноводства хлопчатника, проблемы и пути их решения».-Ташкент, 2007.-С. 100-103.
2. Сейитмусаев А.И., Тишин А.И. Отбор на скороспелость и продуктивность в старших поколениях гибридов // В кн.: Вопросы генетики, селекций и семеноводства хлопчатника.- Ташкент,1991.-С. 49-59.
3. Доспехов В. А. Методика полевого опыта.-Москва.: Kolos, 1985.-С. 317.